

komparacijama. Ipak, potrebno je napomenuti da Stepanov nije posebno obradio metroritamske osobine i oblike napjeva prema glazbenim pokazateljima. O oblicima je sigurno dosta razmišljao dok daje zanimljivu interpretaciju mogućnosti sagledavanja oblika kod pojedinih napjeva na prozni tekst (str. XXIII). Također je kod analize tonskih nizova zanemario analizu tonskih odnosa dajući izrazitu prednost vodećem glasu, a identificirajući nizove pretjerano je slijedio uzor-modele starocrkvenih srednjovjekovnih modusa.

Neosporno je ovaj prvi svezak **Spomenika glagoljaškog pjevanja** vrijedan rezultat dugogodišnjih nastojanja i ozbiljnih istraživanja. Prije svega on je višestruko priređen uvid u određenu građu, no isto tako je uzorak za slijed istovrsnih pokušaja i materijal za dalje analize i komparacije. Ovakav način prikazivanja građe pruža i niz praktičnih i korisnih momenata pri snalaženju i uočavanju traženih odgovora, tj. preglednost i brojni registri temeljito razrađenog znanstvenog aparata omogućuju punu informaciju. S obzirom na to da su još neriješena pitanja o porijeklu i daljoj prošlosti glagoljaškog pjevanja, objavljivanje ove knjige pruža jednu od osnovnih pretpostavki za dalji rad na temi općenito.

Gorana Doliner

Zmaga Kumer, Ljudska glasbila in godci na Slovenskem, Slovenska matica. Ljubljana 1983, 223 str.

Nakon razmaka od desetak godina od prvog izdanja pregleda folklornih glazbala i svirke u Sloveniji pod naslovom **Slovenska ljudska glasbila in godci** (Maribor 1972), ista autorica, Zmaga Kumer, odlučila se objaviti drugo izmijenjeno izdanje pod gornjim naslovom. Velika potražnja za prvim rasprodatim izdanjem i povećan broj novih spoznaja potakli su

autoricu na drugo izdanje, koje nije samo dopunjeno prvo, već i po pristupu bitno drugačije. Nužno nam se nameće, zbog te činjenice, usporedba tih dvaju izdanja.

U prvom izdanju dominirala je popularna koncepcija. Glazbala su bila predstavljena prema više kriterija, što je rezultiralo podjelom glazbala na nekoliko kategorija, tj. glavnih naslova: dječje zvučne igračke (mjerilo funkcije); jednostavna domaća i kupovna glazbala (mjerilo načina izrade); godčevska glasbila (mjerilo složenosti konstrukcije). U takvoj podjeli, nužno su se našli zajedno, tipološki gledano, vrlo različiti i nesrodni muzički instrumenti. Radi lakšeg snalaženja, Zmaga Kumer je u prilogu donijela pojednostavljenu klasifikacijsku shemu glazbala Hornbostela i Sachsa (samo glavne skupine i podgrupe koje se tiču slovenskih glazbala). U prilogu je objavljena i gramofonska ploča s odabranim primjerima tradicijske instrumentalne glazbe.

U drugom izdanju Zmaga Kumer je obradila glazbala dosljedno pridržavajući se redosljeda koji nalažimo u međunarodno prihvaćenoj sistematizaciji, tj. klasifikaciji glazbala Hornbostela i Sachsa. Također je usvojila načela stručne obrade i prikazivanja folklornih glazbala po uzoru na međunarodni **Priručnik evropskih folklornih glazbala**, što znači da se sustavno iznose podaci o nazivlju, izradi, tehnici svirke i akustičkim osobitostima, ikonografiji i rasprostiranju, historijskim izvorima, glazbenom repertoaru i društvenoj ulozi pojedinih glazbala. Podacima je najbogatije zastupljen dio o nazivlju.

Nekim glazbalima autorica posvećuje više pažnje i prostora polazeći od pretpostavke da su ona tipično slovenska. Tako su opsežno obrađena zvona i tehnika sviranja na crkvena zvona poznata pod nazivom »pritrkavanje«. Ipak nekoliko objavljenih podataka (F. Kuhač, **Prilog za poviest glasbe južno-slovenske**, RAD JAZU, knj. 62,

1882, 166 — spominje posebni način zvonjenja »klencati«, »klecati« ili »klenuti«; S. Prepek, **Pismo iz Dalmacije (o načinu zvonjenja) 1935**, 14 — navodi nazive »igranje s zvonima«, »slaviti«; Vladimir Fajdetić, **Glazbeni izraz Senja, 1967/8**, 171 — objašnjava »zvonjenje u stranu«; V. Žganec, **Narodne pobjevke Hrvatskog Zagorja, ZNZO knj. 44, 1971, 48** — opisuje »igru zvonova«, tj. »trnačenje«), a i novija istraživanja potvrđuju tu praksu na dosta širokom području u Hrvatskoj.

Unatoč strogo znanstvenom pristupu i sistematičnosti izlaganja podataka o pojedinim glazbalima, autorica je nastojala i uglavnom je uspjela zadržati lagani popularni način izlaganja, neopterećen stručnim terminima. Djelo je bogato opremljeno brojnim vrlo kvalitetnim reprodukcijama fotografija, crteža i notnih primjera (njih je većim dijelom transkribirao Julijan Strajnar). Uz brojne i iscrpne indekse navedene su bilješke, izvori i literatura, kao i opsežniji sažetak na engleskom jeziku. Na kraju djela priložena je potpuna klasifikacija glazbala, tj. klasifikacijska shema Hornbostela i Sachs-a na njemačkom originalu i paralelnom slovenskom prijevodu.

Velika je kvaliteta ovog djela u činjenici da je višestruko upotrijebivo kao literatura za laika, kao instruktivni udžbenik za srednjoškolsku i visokoškolsku nastavu i kao prijeko potreban priručnik za znanstvenika, etnoorganologa.

Krešimir Galin

O. Pravdjuk, Metodyka zapysuvannja muzyčnogo fol'kloru, »Muzyčna Ukraïna«, Kyïv 1981, 56 str., 37 notnih primjera.

Knjižica sadrži dva osnovna dijela. Prvi je posvećen metodički skupljanja narodnog stvaralaštva (glazbenog), drugi izlaže probleme notacije, različita pitanja vezana uz

notno zapisivanje napjeva i instrumentalne folklorne glazbe u Ukrajini. Autorova je namjera bila da to djelo posluži kao priručnik — kako stručnjacima tako i praktičnim radnicima na području folklorne glazbe, umjetničkim voditeljima amaterskih skupina, studentima i svim ljubiteljima folklorne glazbe, posebno pjevane narodne pjesme.

Prvi dio počinje izlaganjem povijesnog razvoja zapisivanja napjeva u Ukrajini, od XVII. stoljeća do sredine XX. stoljeća. Uz prikaz dostignuća u zapisivanju folklorne ukrajinske glazbe u XX. stoljeću Pravdjuk argumentiranjem svojih izlaganja posredno upozorava i na opsežnost ukrajinske literature o toj problematici. Upozorava da objavljivanje nepouzdanih zapisa ne samo da izaziva nesnalaženje čitatelja nego dovodi i do grešaka u samoj znanosti.

O novijem, suvremenom etnomuzikološkom pristupu znakovito govori drugi podnaslov — **Atmosfera zapisivanja** (gdje između ostalog ističe potrebu magnetofonskog snimanja popratnih komentara prisutnih slušalaca). Treće je pitanje tekst napjeva. Bilo je istraživača ukrajinskih narodnih napjeva koji su se uz glazbu bavili još filologijom i lingvistikom, bilo je muzikologa koji su na terenski rad polazili zajedno sa stručnjakom iz druge srodne znanstvene discipline. Pravdjuk napominje da još na terenu treba uz magnetofonsko snimanje zapisati sav tekst pjesama, sa svim njegovim posebnostima (kao što je npr. veliko skraćivanje posljednjeg sloga u tekstu jednog glazbenog retka). O problematici zapisivanja višeglasnog pjevanja raspravlja na osnovi priloženih karakterističnih notnih primjera. Uz zapisivanje instrumentalne glazbe traži i šire podatke o instrumentima i sviračima.

Karakteristično je da je autor drugi dio svoje publikacije — koji raspravlja o notnom zapisivanju folklorne glazbe — započeo pitanjima mjere i metroritamskih odnosa i